

Yttrande
2017-03-22

Dnr 101-467-2017

Näringsdepartementet
103 33 STOCKHOLM

Yttrande parlamentariska landsbygdskommittén

Ärendet

Länsstyrelsen i Örebro län lämnar härmed sitt yttrande över parlamentariska landsbygdskommitténs slutbetänkande (SOU 2017:1), med ert dnr N2017/00222/HL. Länsstyrelsen är myndighet under regeringen och har därför en skyldighet att lämna ett yttrande.

Inledning

Länsstyrelsen i Örebro län välkomnar kommitténs samlade förslag till åtgärder för att främja utvecklingen på landsbygden och delar kommitténs bedömning att politiska beslut som förs inom olika områden måste gynna både landsbygder, mindre och större tätorter. Det är en viktig förutsättning för att produktionsförutsättningarna på landsbygderna ska tas tillvara på ett effektivt sätt och bidra till utvecklingen i alla delar av landet. De platsbundna resurserna som skog, jord och mineraler är viktiga för att bidra med råvaror till en mer biodriven ekonomi, en hållbar utveckling och ett fossiloberoende samhälle.

Ett tvärsektorielt arbetssätt på alla nivåer och som inkluderar såväl myndigheter som civilsamhällets olika aktörer är nödvändigt för en långsiktigt hållbar utveckling i hela landet.

Länsstyrelsen ser positivt på Landsbygdskommitténs förslag på att skapa en sammanhållen politik för landsbygdernas utveckling med övergripande mål och delmål. Att hela landets resurser både i människor och naturtillgångar nyttjas för en hållbar utveckling är en förutsättning för en utveckling av ett hållbart samhälle. Att alla delar i landet är inkluderat i utvecklingen måste också till för att främja en fortsatt demokratisk utveckling av landet där motsättningarna mellan stad och land minimeras. Analysen av kommunerna utifrån ett gleshetsperspektiv ger en tydlig bild av de förutsättningar och problemställningar som geografin ger, det vill säga att de glesa och mycket glesa kommunerna har speciella utmaningar och även behov av speciella stödåtgärder. Länsstyrelsen vill dock lyfta fram de generella behov som även finns i tätortsnära landsbygd.

Länsstyrelsen främjar en utveckling av landsbygden

Landsbygdens problem löses inte genom stuprörstänkande utan kräver ett tvärsektorielt agerande. Länsstyrelsens styrka i arbetet med landsbygdsutveckling ligger i det breda uppdrag och i den breda kompetens som länsstyrelserna besitter. Genom att samordna de uppdrag som

länsstyrelserna har inom kultur- och naturvård, planfrågor, vattenfrågor, landsbygdsprogram med flera, bidrar länsstyrelserna till det tvärsektoriella agerande som behövs för att främja en långsiktigt hållbar utveckling i våra landsbygder.

Länsstyrelsens regionala närvaro gör myndigheten lämplig för att hålla samman det statliga arbetet med landsbygdsutveckling samt ansvara för genomförandet av landsbygdsprogrammet.

Sammanfattande synpunkter

- Landsbygdsdelegationer kan komma att fylla en viktig roll för att samordna statliga myndigheter och deras arbete med landsbygdsutveckling. Länsstyrelserna med sitt breda uppdrag är väl lämpade att ansvara för dessa delegationer. Länsstyrelsen stödjer förslaget men vill samtidigt framhålla vikten av att landsbygdsdelegationerna ges ett tydligt syfte, mandat och uppdrag, inte minst för att underlätta samarbetet med andra regionala aktörer.
- Som utredningen föreslår behöver länsstyrelserna längre planeringshorisonter. Utredningens förslag om att öka länsstyrelsernas förvaltningsanslag bidrar till det och välkomnas därför.
- Länsstyrelsen vill framhålla behovet av en snabb utbyggnad av bredbandsfiber på landsbygden. För att nå regeringens mål måste dock arbetet snabbas på. Regelverket inom Landsbygdsprogrammet är komplicerat och tidsödande och en stor andel av medlen går därför till administration. Vi föreslår därför att kanalisationsstödet återinförs. Stödet var enkelt att administrera och därför resurseffektivt.
- En god service på landsbygden är viktig. Länsstyrelsen vill dock peka på att behoven ser mycket olika ut över landet. För ett litet län som Örebro behöver inte alltid ett driftsstöd till en butik vara den mest optimala lösningen för att trygga den kommersiella servicen. Länsstyrelsen ser därför, som ett komplement till driftsstödet, att fortsatta insatser görs för att främja nya innovativa servicelösningar.
- Länsstyrelsen delar kommitténs bedömning att en översyn av finansieringsmöjligheterna för byggande av bostäder på landsbygden är nödvändig.
- Länsstyrelsen kan se fördelar med att peka ut 23 kommuner inom stödområde A med särskilda behov. Länsstyrelsen anser dock att åtminstone delar av stödområde B ska ingå bland dessa särskilt utpekade områden då många av kommunerna i område B också har

stora problem. Länsstyrelsen efterlyser därför en mer ingående analys av denna fråga.

Nedan följer en närmare redogörelse för Länsstyrelsen i Örebros synpunkter på kommittéens förslag inom områdena: Näringsliv och företagande, Digital kommunikation och transportinfrastruktur, Samhällsplanering och bostadsbyggande, Kommersiell service, välfärdstjänster och kultur, Statens närvaro i landsbygderna, Styrning och organisering av landsbygdspolitiken, samt Civilsamhället utvecklar landsbygderna.

2 Näringsliv och företagande

Landsbygdens platsbundna resurser i form av jord, skog, gruvor, vattenkraft och fiske med mera, har varit helt avgörande för den utveckling som Sverige haft under lång tid. Genom utvecklingen av landsbygdens resurser har industrier, forskning och utveckling vuxit fram i våra städer.

Sverige är fortfarande mycket beroende av landsbygdens resurser och den forskning och utveckling som sker i städerna kommer även landsbygden till del. Växelverkan mellan stad och land är tydlig och behöver förstärkas. Frågan om stad **eller** land är inte relevant utan fokus borde vara hur vi utvecklar både landsbygden och städerna och hur vi utvecklar samverkan dem emellan.

2.3.1 Tillgång till finansiellt kapital

Länsstyrelsen ser positivt på förslaget om ALMI:s uppdrag med tillägget att ALMI bör verka i alla Sveriges landsbygder som marknadskomplementär. Länsstyrelsen delar den bild som ges om behovet av kapital för små och medelstora företag med särskilt fokus på de riktigt små företagen (mikroföretag) och vikten av de små lokala bankkontorens närvaro på landsbygden.

Vidare konstateras i utredningen att de finns en rad olika statliga stödinsatser och att det är svårt för det enskilda företaget att överblicka alla stöd och insatser som görs, vilket Länsstyrelsen instämmer i. För att underlätta för företagen kan staten ta initiativ till och stimulera framväxten av regionala partnerskap av mer formell karaktär som kan bestå över tid i vilka de centrala aktörer som erbjuder kapital, både i tidiga skeden och i mera mogna expensionsstadier, och/eller rådgivning (affärsutveckling, export m.m.) kan samverka i högre grad än vad som görs idag.

Ett ökat samarbete gör att det samlade kapitalet kan användas mera effektivt, exempelvis kan bankerna minska sin risk ytterligare om ALMI och i nästa fas Länsstyrelsen via stöden i Landsbygdsprogrammet och/eller regionens företagsstöd (de regionalt utvecklingsansvariga) kan komplementera lånefinansieringen från banken. På så vis kommer både

ALMI:s lån och i nästa skede investeringsstöden att användas bättre som kompletterande finansiering.

I ett partnerskap finns också en samlad kompetens om olika företag och branscher och dess förutsättningar att verka på landsbygden, till exempel de platsbundna verksamheterna som berörs i utredningen. En ökad kunskap om dessa företag gör att marknadsföring om finansiering och rådgivning kan riktas mot landsbygdsföretag som bedöms ha en tillväxtpotential. Inflödet av företag från landsbygden som söker rådgivning och/eller finansiering kan då öka. Samverkan i mera formella organisatoriska konstellationer kan således leda till en bättre utväxling av alla de insatser som görs inklusive lån och investeringsstöd som beviljas för att få fler företag att starta och växa på landsbygden.

2.3.3 Omställning till en hållbar utveckling av landsbygdernas platsbundna resurser

Länsstyrelsen delar kommittén bedömning av behovet av omställningen till en biobaserad ekonomi. I arbetet inför kommande programperiod av Landsbygdsprogrammet bör även länsstyrelserna ingå bland de myndigheter som får i uppdrag att utforma åtgärder för att bidra till dessa mål.

2.3.4 Näringslivspaket till kommuner med extra stora utmaningar

Kommittén pekar ut 23 kommuner inom stödområde A som särskilt sårbara. Urvalet grundas på ett antal kriterier som räknas upp i betänkandet. Länsstyrelsen är medveten om den problembild som utmärker dessa kommuner, men vill samtidigt poängtera att det även i andra geografiska områden finns kommuner med en negativ utveckling sett till befolkningsunderlag, demografi och näringslivsstruktur.

I samband med att EU-kommissionen ställde krav på att det nationella stödområdet skulle minska försvann stödområde B från Örebro län. Det gjorde att några kommuner i Bergslagen (Hällefors och Ljusnarsberg som enligt Tillväxtanalys lista, bilaga 2 i betänkandet över bl.a. kommuntyper klassas som gleasa landsbygdskommuner) och Laxå, vilka också haft en vikande befolkningsutveckling över längre tid och ett krympande näringsliv inte längre ingår i det nationella stödområdet (även Degerfors och Karlskoga ingick i stödområde B i Örebro län). Därmed kan företag inom dessa kommuner inte ansöka om regionalt investeringsstöd (inte heller kommunala bolag för investeringar i industrifastigheter). Länsstyrelsen ser därför det nödvändiga i att fler geografiska områden och kommuner omfattas av en genomlysning och förslag på åtgärder för att se hur dessa kommuner kan stöttas i sin utveckling.

2.3.6 Servicegaranti till små och medelstora företag

För att effektivisera handläggningen och minska administrationskostnaderna för genomförandet av Landsbygdsprogrammet måste onödiga

handläggningsrutiner och en omständlig handläggningsprocess avlastas stödmyndigheterna. Som utredningen föreslår måste ”myndigheternas processer” effektiviseras. Det är därför viktigt att inför nästa programperiod skapa ett landsbygdsprogram med färre detaljerade åtgärder och rationella handläggningsprocesser i syfte bidra till utveckling och tillväxt på landsbygderna.

3 Digital kommunikation och transportinfrastruktur

Bredband är väsentligt för att näringslivet ska kunna verka på landsbygden men också för att boende ska kunna ha tillgång till samma teknik som i övriga delar av landet. Länsstyrelsen delar därför kommitténs bedömning att bredbandsutbyggnaden är avgörande för en levande landsbygd.

De offentliga medel som tillskjuts för utbyggnaden på landsbygden måste administreras på ett enkelt och samordnat sätt för att så mycket fiber ska kunna byggas ut till så låg kostnad som möjligt.

3.1 Hela landet ska kunna dra nytta av digitaliseringens möjligheter

3.1.1 Stora behov av bredbandsutbyggnad i landsbygderna

När bredbandsutbyggnaden fortskrider och kommer till de allt mer glest befolkade områdena i Sverige stiger kostnaden för varje ny anslutning varvid marknadens incitament att bygga minskar. Samhällets, och i första hand statens kostnader för utbyggnad av bredband ökar därmed.

De medel som avsatts i Landsbygdsprogrammet samt de extra medel som annonserats kommer inte att räcka till de av regeringen uppsatta målen.

I regelverket för stöd via Landsbygdsprogrammet finns krav om kundanslutningar, vilket innebär att detta stöd inte kan nyttjas för projekt för anläggande av kanalisation. Tidigare fanns ett stöd för anläggande av kanalisation (SFS 2008:81) som omgavs av ett relativt enkelt regelverk, vilket resulterade i att det snabbt kunde användas, till låg administrativ kostnad, vid till exempel samförläggning när elledningar grävdes ner.

Stödet söktes ofta av byalag och användes i mindre projekt. Det genomsnittliga stödet per projekt var ca 300 000 kr. Att det idag saknas en liknande stödform har medfört att många projekt inte kunnat genomföras, något som både försenar och fördyrar utbyggnad av nät på landsbygden.

Länsstyrelsen i Örebro län föreslår därför att stöd för att anlägga kanalisation återinförs.

Vad gäller nedmonteringen av kopparnäten delar Länsstyrelsen utredningens uppfattning att det är viktigt att säkerställa att de boende och näringslivet inte riskerar att stå utan en fungerande uppkoppling.

3.1.2 Fullborda bredbandsutbyggnaden med innovationsupphandling till 2025

Större upphandlingar är att föredra då det förenklar för både små kommuner och byalag. Länsstyrelsen ställer sig därför bakom kommitténs förslag.

5 Samhällsplanering och bostadsbyggande

5.1 Landsbygderna i den kommunala översiktsplaneringen

Länsstyrelsen delar kommitténs bedömning om översiktsplanens viktiga roll som ett strategiskt verktyg för att skapa förutsättningar för utveckling av landsbygderna. Landsbygderna bör med motsvarande ambitionsnivå som för tätorter omfattas av och behandlas i översiktsplanerna. Att skapa en vägledning och visa på metoder och arbetssätt för hur landsbygderna ska utvecklas inom ramen för kommunernas översiktsplanering är därför positivt. Detta innefattar även en strategisk planering och tillämpning av LIS-områden i översiktsplaneringen.

Vidare behövs en fortsatt kunskapsuppbyggnad om kulturmiljöer i landskapet som ska fungera som kunskapsunderlag i den kommunala och regionala planeringen. Det gäller såväl fornlämningar som bebyggelse och kulturlandskap i vidare bemärkelse. Genom att sådan kunskap tidigt kommer in i samhällsplaneringsprocessen minskar risken för konflikter samtidigt som kulturmiljön som resurs kan tas tillvara på ett bättre sätt för att skapa attraktiva livsmiljöer för såväl boende och arbetsliv som rekreation och upplevelser.

5.1.1 Riksintressen påverkar

I Länsstyrelsens remissvar över Riksintresseutredningens betänkande (SOU 2015:99) framfördes att Länsstyrelsen i huvudsak avstyrker det förslag till reformering av hushållningsreglerna som läggs fram i utredningen. Länsstyrelsen anser istället att förändringarna ska inriktas på att förenkla och förtydliga nuvarande system. Länsstyrelsen delar utredningens bedömning att tydligare underlag i fråga om geografisk avgränsning och värdebeskrivning underlättar kommunernas planering samt Länsstyrelsens tillämpning. Länsstyrelsen har därför aktivt arbetat med kulturmiljövårdens riksintressen, där fördjupade beskrivningar tagits fram för samtliga riksintresseområden. Fördjupningarna fungerar som planeringsunderlag för kommunernas översikts- och detaljplanering och som underlag för dialog mellan kommuner och stat angående justeringar av riksintressenas avgränsningar och motiv. I landsbygdernas riksintresseområden för friluftsliv, natur- och kulturvärden finns en stor potential för utveckling. Friluftsliv och naturvärden och fysiska tecken på en lokal historia kan exempelvis gynna turism och besöksnäring och även bidra till attraktiva boendemiljöer.

5.1.2 Enklare att bygga i strandnära lägen

Länsstyrelsen delar utredningens bedömning att regelverket för LIS samt tillämpningen behöver anpassas för att öka möjligheten för kommunerna att nyttja LIS-lagstiftningen för att stimulera boenden och verksamheter i synnerhet i glest bebodda områden.

5.1.3 Översyn av vatten- och avloppslagstiftningen

Länsstyrelsen delar kommitténs förslag om behov av översyn av va-lagstiftningen.

5.2.1 Förbättrade krediter för byggande av bostäder i landsbygderna

Länsstyrelsen delar kommitténs bedömning att det finns behov av att se över hur finansiering av byggande eller ombyggnader av bostäder i landsbygderna kan underlättas. Ekonomiska hinder i form av finansiering är den faktor som majoriteten av länets kommuner uppger som begränsande för bostadsbyggandet. Länsstyrelsen noterar att kommitténs förslag om förbättrade krediter är en del i Regeringens utredning om Förbättrade finansieringsförutsättningar för ny- och ombyggnad av bostäder.

Kap 6 Kommersiell service, välfärdstjänster och kultur

6.1 Den kommersiella servicen i landsbygderna tenderar att försämrans

Länsstyrelsen anser likt utredningen att det nya driftsstödet som infördes under 2016 ska ses över och utvärderas innan nya beslut om en fortsatt satsning på stödet tas.

För ett litet län som Örebro behöver inte alltid ett driftsstöd till en butik vara den mest optimala lösningen för att trygga den kommersiella servicen. Avstånden mellan landsbygdsområdena och de större orterna/kommuncentra är relativt korta, vilket möjliggör andra och nya innovativa lösningar som ett alternativ till ett fast försäljningsställe. Sådana lösningar kan visa sig vara mer ändamålsenliga sett till kravet på servicens kvalitet och omfattning. I Örebro län har exempelvis en nedgången butik ersatts med anropsstyrd busstrafik till en centralort som inneburit en betydande förbättring av tillgången till service för framför allt de äldre på orten. Länsstyrelsen ser därför som ett komplement till driftsstödet att fortsatta insatser görs för att främja nya innovativa servicelösningar.

Att ägaranvisningarna till bolagen som beslutar om ersättningar för olika ombudstjänster ändras så att butikerna får en rimlig ersättning för att tillhandahålla dessa tjänster lyftes fram även i serviceutredningen 2015 (Service i glesbygd, SOU 2015:35). Länsstyrelsen ser frågan som betydelsefull och förordar att sakskalet för en högre ersättning förs till regeringen via Centralt samordningsforum där ett 20-tal bolag och

myndigheter som är viktiga för utvecklingen av service i gles- och landsbygder ingår.

6.2 Den kommersiella servicen i landsbygderna-överväganden och förslag

Länsstyrelsen delar den syn som ges i utredningen kring behovet av en bättre samverkan mellan olika aktörer för att stärka den kommersiella servicen. För att samverkan ska bli reell och fungera krävs dock ett mera formellt strukturerat samarbete över tid mellan lokala företrädare (t.ex. lokala utvecklingsgrupper, byalag etc.), kommunala representanter (politiker och tjänstemän), Länsstyrelsen och Landstingen.

Länsstyrelsen vill betona vikten av ett ökat stöd till processledning kring regionala serviceprogram och en utveckling av de partnerskap som är kopplade till arbetet med regionala serviceprogram. Det är väsentligt att Tillväxtverket även fortsättningsvis ges möjligheter att stimulera processledningen och även ges ett tydligare uppdrag att stötta och främja utvecklingen av partnerskapen för de regionala serviceprogrammen om så behövs.

6.2.1 Statlig vägledning till kommunernas arbete med lokal serviceutveckling.

Länsstyrelsen delar kommitténs förslag om att Boverket ges i uppdrag att utarbeta en nationell vägledning till kommunerna om hur serviceperspektivet kan inrymmas inom en översiktsplan med det tillägget att även landstingen ska vara en del av samverkan. Landstingen har ansvaret för det regionala tillväxtarbetet, regionala serviceprogram, arbetar med planeringsfrågor och bredbandssamordning. Dessa områden är av betydelse även för översiktsplaneringen i kommunerna då planerna enligt PBL ska tjäna som underlag för en mera strategisk tillväxtplanering. Viktigt är också att uppdraget till Boverket kring vägledning till kommuner har ett tydligt landsbygdsperspektiv.

Som ett led i en sådan process kan lokala utvecklingsplaner tas fram av exempelvis lokala utvecklingsgrupper eller byalag som inrymmer ett underifrånperspektiv på behovet av service som behövs och i sin tur utgöra ett underlag till översiktsplaneringen. Länsstyrelsen i Örebro län har erfarenheter från ett sådant projekt som drevs med medel från Tillväxtverket och Landsbygdsprogrammet under 2012-2013.

6.5 En kulturpolitik för hela landet

Länsstyrelsen arbetar aktivt med målen för kulturpolitiken och i synnerhet med de specifika målen för kulturmiljöarbetet. De allmänna synpunkterna på kulturpolitiken belyses i någon mån i utredningen men länsstyrelsen vill ytterligare betona kulturmiljöns betydelse för förutsättningarna att skapa en attraktiv landsbygd med goda bostadsmiljöer, förutsättningar för kreativa

näringar och en besöksnäring som utgår ifrån och tillvaratar kultur- och naturresurser i samverkan.

Kulturmiljöarbetet syftar till att bidra till arbetet för ett hållbart samhälle, i hela landet, där en mångfald av kulturmiljöer bevaras, används och utvecklas och där kulturmiljön tas tillvara som en resurs i samhällsutvecklingen.

Genom kulturmiljövårdens resurser kan länsstyrelsen i sitt arbete bidra till att ge människor förutsättningar för att utveckla kulturmiljöer genom företagande inom kreativa näringar och besöksnäringar. Landsbygdens kulturmiljöer bidrar till attraktionskraften både för boende och för rekreation.

7 Statens närvaro i landsbygderna

7.1.2 Polisen ska finnas på plats i varje kommun

Länsstyrelsen delar utrednings förslag och vill understryka vikten av att människor på såväl landsbygden som staden ska kunna känna trygghet i sin vardag. För att människor ska känna trygghet fordras dock inte bara polisiär närvaro utan att ambulans och brandkår finns med rimlig utryckningstid. Att veta att det finns hjälp att tillgå om olyckan är framme är en grundläggande förutsättning för att företag ska kunna fungera och för att människor ska vilja bo på landsbygden. Att polismyndigheten, kommuner och landsting säkerställer och ges förutsättningar att tillse att dessa funktioner finns på plats är därför av största vikt.

7.1.3 Ny organisation av statlig lokal service

Länsstyrelsen stödjer inte kommitténs förslag avseende bildandet av en ny servicemyndighet. Att skapa en ny myndighet anser Länsstyrelsen inte är rätt väg att gå och ställer sig frågande till om det verkligen är en lösning på problemet. Behovet av en närmare samverkan mellan befintliga statliga myndigheter på lokal nivå skulle kunna tillgodoses genom att ställa tydligare krav på berörda myndigheter att samverka. Ge därför befintliga myndigheter ett tydligt uppdrag om att samverka kring servicepunkter och annan utveckling på landsbygden.

7.1.4 Statliga tjänster omlokaliseras från Stockholm till FA-regioner i behov av statliga arbetsplatser myndighetskluster

Länsstyrelsen ser positivt på att statliga arbetstillfällena lokaliseras till olika delar av landet. De bidrar, precis som utredningen beskriver, till en mer diversifierad arbetsmarknad. Viktigt är dock att ta hänsyn till de kompetensbehov som varje myndighet har och säkerställer att de tillgodoses. Genom att flera myndigheter med liknande kompetensbehov lokaliseras på samma ort underlättas rekryteringen av personal.

8. Styrning och organisering av landsbygdspolitiken

Länsstyrelsen delar kommitténs bedömning att det behövs en samordning och god kontakt mellan statliga myndigheter på regional nivå för att kunna göra sammanvägda bedömningar utifrån flera aspekter, bland annat för att landsbygdens behov ska tillgodoses.

För att främja en långsiktigt hållbar utveckling på landsbygden och åstadkomma ett framgångsrikt genomförande av landsbygdspolitiken är det centralt att ett aktivt regionalt tillväxtarbete även inkluderar landsbygder av olika slag. Tydliga roller och ansvar hos nationella såväl som regionala aktörer är särskilt viktigt. Staten bör tydliggöra länsstyrelsernas respektive landstingens (regionkommunernas) roller och uppdrag avseende landsbygdsutveckling och även ytterligare reglera behovet att samverka mellan dessa aktörer.

Eftersom länsstyrelserna är regeringens företrädare i länen och har god regional och lokal kännedom, stort kontaktnät och en vana av att jobba inom många politikområden så är uppdraget att samordna myndigheter och organisationer i landsbygdsfrågor ett lämpligt uppdrag för länsstyrelserna.

Samhället och samhällsfrågorna blir alltmer komplexa. Inte sällan, och i ökande utsträckning, är insatser inom en rad olika politikområden nödvändiga för att åstadkomma en önskvärd förändring. Betydelsen av en myndighet som länsstyrelsen med sitt tvärssektoriella uppdrag är i en sådan kontext en stor tillgång.

Länsstyrelsernas uppdrag har både direkt och indirekt påverkan på utvecklingen av våra landsbygder. Länsstyrelsens ansvar för att bilda natur- och kulturresevat för att skyddsvärda marker och kulturmiljöer ska bevaras vilket även tillgängliggör naturen för natur- och friluftsliv.

Länsstyrelsens arbete med att stödja och granska kommunerna i deras arbete med översiktsplaner och detaljplaner säkerställer att hållbarhetsperspektivet beaktas i processen och bidrar till en hållbar regional utveckling.

Inom ramen för Landsbygdsprogrammet fördelar länsstyrelserna omfattande resurser till landsbygdens företag och organisationer. Insatserna stimulerar ett ökande miljöåtagande bland företagen samt bidrar till bättre konkurrenskraft och en mer attraktiv landsbygd att bo och verka i.

Länsstyrelsen är den enda aktören som har uppgiften att göra sammanvägda bedömningar och därmed avgöra målkonflikter. Det är en värdefull tillgång, inte minst när intressen står emot varandra och när intressen ska vägas samman.

8.1.1 Statliga utredningar får i uppdrag att beakta konsekvenser för landsbygdens utveckling

Länsstyrelsen ställer sig positiv till förslaget att kommittéer i sina förslag ska ange konsekvenserna för landsbygderna. Det är dock viktigt att tydliggöra konsekvenserna för olika typer av landsbygder och inte enbart för de mycket glesa kommunerna.

8.1.2 Konsekvenserna för landsbygderna bör beskrivas i regeringens gemensamma beredning

Länsstyrelsen delar kommitténs bedömning att det är viktigt att landsbygdsperspektivet belyses i beredningen av regeringens beslut och initiativ och stödjer därför förslaget att en särskild landsbygdsbedömning införs i regeringens beslut.

8.1.3 Regeringen bör tydliggöra vissa myndigheters och bolags landsbygdspolitiska ansvar

Ett förtydligt ansvar för de, i betänkandet, nämnda myndigheterna är mycket bra. Att Almis och Saminvests uppdrag förtydligas är särskilt viktigt då finansieringsmöjligheterna i glesa områden kan vara särskilt svåra. Förtydligandet bör dock inkludera även landsbygder i kommuner närmare större tätorter.

Länsstyrelsen vill framhålla att Riksantikvarieämbetet och Energimyndigheten bör ingå bland de statliga myndigheter som får förtydligade uppdrag och ansvar för landsbygdsutveckling inom sina verksamhetsområden.

8.1.4 Länsstyrelsernas roll inom landsbygdspolitiken stärks

Att stärka länsstyrelserna genom en ökad andel finansiering genom förvaltningsanslaget är välkommet. Länsstyrelsen instämmer i landsbygdskommitténs slutsatser att detta skulle möjliggöra för länsstyrelserna att planera mer långsiktigt och strategiskt.

Länsstyrelsernas uppdrag att samordna andra organisationer och myndigheter underlättas högst väsentligt om de som ska samordnas också har det uppdraget. Länsstyrelsen delar därför utredningens förslag om att ge de statliga myndigheter som ska samordnas av Länsstyrelsen i uppdrag att låta sig samordnas.

Att andra myndigheter överklagar länsstyrelsernas beslut är ett problem som först och främst drabbar den enskilde och företaget, vilket inte är tillfredsställande. Länsstyrelsen delar därför utredningens uppfattning att meningsskiljaktigheter bör lösas på annat sätt än överklagande, vilket också bör regleras.

8.1.5 Landsbygdsdelegationer inrättas i länen

Länsstyrelsen ser positivt på bildandet av landsbygdsdelegationer. Att staten samordnas i landsbygdsfrågor måste ses som positivt. Ett mer gemensamt

agerande kan leda till ett mer effektivt användande av statens resurser och ett mer enhetligt agerande mot medborgare och andra organisationer.

Att Länsstyrelsen och Landshövdingen ansvarar för de föreslagna landsbygdsdelegationerna faller sig naturligt mot bakgrund av länsstyrelsernas bredd av verksamhetsområden med bäring på landsbygdens utveckling samt ansvaret för landsbygdsprogrammet. Vi ställer oss dock frågande till hur statliga myndigheter utan egen regional organisation ska kunna delta i delegationernas verksamhet i 21 län. Det gäller till exempel Jordbruksverket och Naturvårdsverket. Dessa myndigheter agerar vanligen regionalt genom länsstyrelserna. Det gör att länsstyrelserna har god kompetens inom dessa myndigheters sakområden. Länsstyrelsen vill också framhålla vikten av att Landsbygdsdelegationernas syfte, mandat och uppdrag blir tydligt. Det är en viktig förutsättning för, inte minst, samverkan med andra aktörer regionalt.

8.1.6 En tydligare reglering av den statliga styrningen av landsbygdspolitiken
Länsstyrelsen stödjer kommitténs förslag att Jordbruksverket får ansvar att nationellt främja och följa upp målen för landsbygdspolitiken liksom ett uppdrag att samordna andra statliga myndigheter på nationell nivå. Vi föreslår att även Riksantikvarieämbetet och Energimyndigheten ska ingå bland de myndigheter som samordnas av Jordbruksverket.

9 Civilsamhället utvecklar landsbygderna

9.1 Civilsamhällets organisationer tar ansvar för lokal landsbygdsutveckling

Civilsamhället bygger, förvaltar och driver

Ett sätt att få fler föreningar att ta över driften av olika verksamheter är att till exempel kommunerna eller andra aktörer i högre grad ger uppdragsersättningar till civila organisationer som tillhandahåller tjänster som efterfrågas. Det finns ett antal goda exempel i Sverige på servicepunkter som finansieras med ersättningar från bland annat kommunerna. Sådana lösningar bör uppmärksammas mer som goda exempel som kan tas efter på andra platser i Sverige.

9.2 Civilsamhället bidrar till bättre beslut och samordningsvinster

Genom att nyttja leadermetoden kan lokala krafter och initiativ väl tas tillvara. Därför bör det finnas leaderområden i hela landet.

Länsstyrelsen ser civilsamhället som en mycket viktig del som motor i landsbygdernas utveckling. Utredningen tar upp LEADER-modellen som ett gott exempel på hur civilsamhället kan engageras av staten på ett bra sätt. Länsstyrelsen delar den bilden men ser att finansieringen genom Landsbygdsprogrammet inte är problemfritt med ett tungt och omfattande

regelverk. Länsstyrelsen föreslår att finansieringen av LEADER lyfts ur Landsbygdsprogrammet och istället finansieras med svenska medel. En svensk finansiering skulle kunna leda till enklare administration vilket skulle leda till att den energi som finns inom LEADER-organisationen kunde kanaliseras mot utveckling istället för administration.

9.3 Överväganden och förslag för att främja det civila samhällets roll i landsbygdsutveckling

Att staten ska främja det civila samhällets engagemang i landsbygdernas utveckling genom att bland annat se till att det finns mer rikstäckande och långsiktigt verksamma arenor för erfarenhetsutbyte och samverkan är positivt. Länsstyrelsen vill dock understryka att tyngdpunkten på engagemangsiniterade insatser och samverkan ska ligga på det lokala planet i kombination med en tydligare och rationell regional organisering av utvecklingsarbetet kring landsbygden som understödjer det lokala initiativet.

9.3.2 Förslag om stärkt dialog och samverkan mellan det civila samhället och offentlig sektor

För att uppnå den målbild som beskrivs under rubriken "Arbetsätt för dialog om landsbygdsutveckling" där hela kedjan av aktörer, program/strategier och medel fångas in i processen med landsbygdsutveckling behövs processledning både på kommunal och regional nivå. Länsstyrelsen ställer sig därför bakom förslaget om ett ökat stöd till kommunala och regionala landsbygdsutvecklare som kan ta rollen som koordinatörer och samordnare av landsbygdsutvecklingsarbetet och också fungera som processledare på lokal nivå om så behövs. Vi ser dock gärna att Tillväxtverket får en framträdande roll som samordnare för att tydliggöra tillväxtperspektivet i processledarskapet. Tillväxtverket har redan en sådan roll i dag vad beträffar processledningen för de regionala serviceprogrammen.

Länsstyrelserna har uppdrag inom många politikområden att stödja och vägleda kommunerna, t.ex. inom samhällsplanering, naturvård och krisberedskap, vilket gör att länsstyrelserna har goda och etablerade kontakter ute i kommunerna både med politiker och tjänstemän, vilket kan nyttjas även i uppdraget att stödja den regionala och kommunala landsbygdsutvecklarna.

Länsstyrelsen anser att det är bra att Jordbruksverket får ett tydligt uppdrag att nationellt främja och följa upp landsbygdspolitiken enligt förslag i 8.1.6, men de centrala myndigheterna ska inte samordna och stödja det regionala och kommunala arbete som föreslås i 9.3.2. Det uppdraget har redan Länsstyrelserna och det kan i så fall ytterligare tydliggöras. De erfarenheter av samarbete som länsstyrelserna och Jordbruksverket har inte minst inom landsbygdsprogrammet har tydligt visat på de begränsningar en central

Yttrande
2017-03-22

Dnr 101-467-2017

myndighet har att stödja ett regionalt och framför allt lokalt landsbygdsutvecklingsarbete.

Beslut i detta ärende har fattats av landshövding Maria Larsson. I den slutliga handläggningen har dessutom deltagit länsråd Anna Olofsson, avdelningschef Anita Norén, handläggarna Patrik Pettersson, Mia Geijer, Maria Lindström, Åsa Lindin samt enhetschef Thomas Börjesson, föredragande.

Maria Larsson

Thomas Börjesson